

JURNAL

ПЕNTPȣ PESПÎNDIPEA ШTIINЦЕЛОР NATȣPAЛЕ ШI ESAKTE,

în toate kласеле.

Pediцeatȣ

de

Пpofesop Doktop Iȣліȣ Бараш.

№ 15. **(Anȣл întiiȣ)** **Бȣkȣpeшtі.** **Апріліе 15, 1856.**

Konpindepe: Kȣestitnl asȣпpa Agpikȣлtȣpel. — Minkȣpiле sinцepate în dȣлanȣ. — Церемоніiле de nȣntȣ ла Kinezl че sîntȣ în Insȣла Iava. — Komȣnikaцiȣnl шtiinцifiче, miчl.

Kȣestiȣnĭ Агріколе.

Ȣna din шtiinцеле челе шаĭ modepne este, *Агрікȣлtȣpa.* Поate sъ ne întpeбe чine-ва: апоĭ moшiĭ шi stpъmoшiĭ nostpi oape n'aȣ̆ apatȣ̆, n'aȣ̆ seчepatȣ̆ de sȣte шi miĭ de anĭ пînъ a nȣ se deskопepi шtiinцa modepnъ nȣmitъ агрікȣлtȣpъ? Eȣ̆ o sъ'ĭ pesпȣnzȣ̆, adȣkîndȣ'ĭ a minte вestita fpasъ în „Бъdъpanȣлȣ̆ вoepitȣ̆“ алȣ̆ лȣĭ Molière în kape Бъdъpanȣлȣ̆, dȣпe че a înчепȣtȣ̆ ла 40 de anĭ a înвъцa Граmatіka шi aȣde nentpȣ întîiaшĭ-datъ че ва sъ zікъ прozъ, stpігъ кȣ mipape: „Eatъ 40 de anĭ amȣ̆ воpвitȣ̆ în прozъ шi eȣ̆ n'am шtiȣtȣ̆.“ Аша шi moшiĭ шi stpъmoшiĭ nostpi aȣ̆ esekȣtatȣ̆ агрікȣлtȣpa fъpъ s'o шtiъ, adeкъ eĭ aȣ̆ apatȣ̆ шi aȣ̆ semъnatȣ̆, însъ fъpъ sъ aiбъ вp'o idee de пpoчeseле natȣpaле че se ȣpmeazъ în sînȣлȣ̆ пъmînтȣлȣĭ кȣ sъmînцa kape s'a пȣsȣ̆ аколо, din minȣtȣлȣ̆ în kape s'a semъnatȣ̆ пînъ ла înfлopipea шi matȣpitatea fpȣktȣлȣĭ. Апоĭ ȣnde oameniĭ nȣ шtiȣ̆ a'шĭ da sokoteaлa de лȣкръріле лорȣ̆, аколо sîntȣ̆ opвĭ, sîntȣ̆ ка nimte animaле карĭ лȣкреazъ пpin instinktȣ̆ dap nȣ пpin înцелепчiȣne. Difepinцa întpe ȣnȣ̆ цъpanȣ̆, ігnopantȣ̆ шi sȣпepstiцiosȣ̆ de maĭ nainte kape de mȣлte-opĭ лȣкpa în zadapȣ̆ din neшtinцъ, шi întpe ȣnȣ̆ агрікȣлtopȣ̆ de akȣmȣ̆ kape

штie toate kondiцiꙋniле крештерiĭ плантелорꙋ карĭ seamънъ, каре штie пînъ ла ꙋнꙋ градꙋ de maĭ nainte daka ва peꙋшi în întpeпrindepea sa.

Пꙋтереа ші богъцiеа нацiꙋнiлорꙋ moderne sîntꙋ basate асꙋпра desволтърiĭ indꙋstpieĭ ші агрiкꙋлтꙋреĭ, кꙋчĭ ꙋна depînde de *алта*. Тоатъ indꙋstpia noastpъ аре de skoпꙋ а skimба formeле лꙋкрꙋрiлорꙋ каре ле къштiгъмꙋ opĭ în регнꙋлꙋ animалꙋ saꙋ din регнꙋлꙋ вецеталꙋ skoцindꙋ-ле din sînꙋлꙋ пъмîntꙋлꙋĭ, апоĭ кꙋ kîtꙋ агрiкꙋлтꙋра е maĭ desволtatъ, кꙋ atîtꙋ materiiле primitive каре ле skoatemꙋ din пъмîntꙋ sîntꙋ maĭ бꙋне ші maĭ eftine, апоĭ ші prodꙋкцiꙋnea лорꙋ е maĭ регꙋлатъ ші maĭ пꙋцiнꙋ inkonstantъ ші nesigꙋръ прекꙋмꙋ а fostꙋ maĭ nainte. De ачееа штiinцa агрiкꙋлтꙋреĭ е foapte кꙋлtivatъ акꙋмꙋ în Еꙋропа чiвiлisatъ, апоĭ кꙋ kîtꙋ требꙋе кꙋ челꙋ maĭ mape dpeптꙋ ка ачеастъ штiinцъ съ fiъ кꙋлtivatъ ла noĭ, пе kîndꙋ viitopꙋлꙋ църеĭ Ромîнештĭ este базатꙋ *нꙋмаĭ* асꙋпра агрiкꙋлтꙋреĭ, асꙋпра nenꙋmeроaseлорꙋ tpesaꙋpĭ de viaцъ ші de пꙋтереа omeneaskъ каре sîntꙋ гръмъdite în хꙋma sa fpꙋktifеръ, каре е în stape а nꙋtpi кꙋ timпꙋ мꙋлте milioane de fiinцe ꙋmane, ші каре а фъкꙋtꙋ ка prinчiпatele Danꙋbiene съ къштiце imпортanцъ аша de mape în *полiтiка* актꙋалъ а Еꙋропеĭ.

Аша dap avîndꙋ în vedepe skoпꙋлꙋ ачестꙋĭ жꙋрналꙋ d'a pesпîndi în пꙋблiкꙋ noцiꙋnĭ штiinцifiче плъкꙋte, intepesante, *апоĭ ші фолоsitoape* în аплiкацiꙋnea лорꙋ практiкъ, de ачееа амꙋ хотъpîtꙋ а tpata din kîndꙋ în kîndꙋ în жꙋрналꙋлꙋ nostpꙋ ші despre difepite *ksestiꙋnĭ агрiколе*, din ачелеа нꙋмаĭ kîte se рапоартъ ла штiinцеле натꙋрале, каре prin pesꙋлtateле лорꙋ serveskꙋ ка niште прелiminape saꙋ premise пе каре агрiкꙋлтꙋра îшĭ базеазъ konsekꙋinцеле saле практiче. Съ înчепемꙋ dap astъzĭ кꙋ:

Tpinitatea агрiкꙋлторꙋлꙋĭ.

Sînꙋлꙋ saꙋ чентрꙋлꙋ пъмîntꙋлꙋĭ este пентрꙋ noĭ oamenii ꙋнꙋ обiektꙋ некꙋnoskꙋtꙋ ші ва fi totꙋ de ꙋна аша, кꙋчĭ нꙋ пꙋтемꙋ съ ажꙋнцемꙋ кꙋ черчетъpiле noastpe пînъ аколо. Atîtꙋ нꙋмаĭ штiмꙋ, prin аргꙋmente штiinцifiче foapte sigꙋpe къ în sînꙋлꙋ пъмîntꙋлꙋĭ se афлъ ші акꙋмꙋ о ватръ înfokatъ ші înkisъ în kîtꙋ toate minepaлеле каре se афлъ în пъмîntꙋ esistъ în stape флꙋidъ (topitъ) ші fервinte. Dap агрiкꙋлторꙋлꙋ nічĭ нꙋ tребꙋе съ штiъ nimikꙋ despre sînꙋлꙋ пъмîntꙋлꙋĭ; *елꙋ* tребꙋе съ se окꙋпе кꙋ коажа пъмîntꙋлꙋĭ. Aiчĭ штiinцa Цеолоцiеĭ (despre каре вомꙋ ворбi алтъ-datъ maĭ пе ларгꙋ) аратъ къ ла formареа коажiĭ пъмîntꙋлꙋĭ doꙋе елементe аꙋ kontpiбꙋitꙋ, adeкъ fокꙋ ші апъ. Fокꙋлꙋ sꙋвтеpанꙋ а skoꙋsꙋ din sînꙋлꙋ пъмîntꙋлꙋĭ niште materiĭ fервinцĭ ші флꙋide (прекꙋмꙋ *ле skotꙋ ші вꙋлkaniĭ* акꙋмꙋ în formъ de лавъ) каре, ръчindꙋ-se аꙋ formatꙋ tъpîmꙋpĭ нꙋmite плꙋtoniче, прекꙋмꙋ este гранitꙋлꙋ, шчл. Asta а fostꙋ лꙋкрареа fокꙋлꙋĭ. Dap лꙋкрареа апеĭ s'а formatꙋ în modꙋлꙋ ꙋрмътopꙋ: пе fꙋndꙋлꙋ мъpiлорꙋ s'а deпꙋsꙋ niште stpate de калкаpiĭ (варꙋ) ші de арцiлꙋ (пъмîntꙋ клisosꙋ, пъмîntꙋ галбенꙋ,) апоĭ ла марцinea ачеstopꙋ мъpĭ antideлꙋviane (dinaintea потопꙋлꙋĭ) ші ꙋnde кꙋрsꙋлꙋ апелорꙋ d'атꙋnчĭ а fostꙋ mape, аколо аꙋ dъpîmatꙋ toate tъpîmꙋpiле че аꙋ esistatꙋ maĭ nainte ші ле а фъкꙋtꙋ nisinꙋ. Апоĭ пе ꙋрмъ kîndꙋ апеле мъpiлорꙋ d'атꙋнчĭ s'аꙋ petpasꙋ, а pemasꙋ голꙋ fꙋndꙋлꙋ лорꙋ каре konstitꙋе акꙋмꙋ ачееа че se нꙋмеште în цеpеалоцiе tъpîmꙋpiле neptꙋniene adeкъ *калкарiĭ, арцiлꙋ ші nisinꙋ*, ші ачеste tpeĭ formeазъ *tpinitatea агрiкꙋлторꙋлꙋĭ.*

Întp'adeвъpꙋ din toate tъpîmꙋpiле плꙋtoniче (eшite din fокꙋ) papꙋ saꙋ maĭ nічĭ ꙋна нꙋ este favорабiлъ агрiкꙋлтꙋреĭ; пе kîndꙋ нꙋmiteле tpeĭ tъpîmꙋpĭ neptꙋniче sîntꙋ sinгꙋреле базe але крештерiĭ плантелорꙋ ші а peꙋшiреĭ агрiкꙋлторꙋлꙋĭ. Еле sîntꙋ maĭчiле nꙋtpitive а тꙋтꙋлорꙋ fiinцелорꙋ органiче, fie планте, fie animале; фъръ калкарiꙋ, арцiлꙋ ші nisinꙋ nічĭ о флоape, nічĭ ꙋнꙋ animалꙋ n'арꙋ пꙋтea esista пе пъмîntꙋ.

Dap о съ ne întpeбe чiне-ва, апоĭ нꙋ ведемꙋ къ kîmпꙋpiле nisinoase sîntꙋ deшepte ші nepoditoape, asemenea ші de мꙋлте-opĭ vedemꙋ мꙋнцĭ de калкаpiꙋ (варꙋ албꙋ) stîndꙋ кꙋ vîpfꙋpiле лорꙋ албе tpiste eшiцĭ афаръ фъръ вр'о ꙋрмъ de вецеtaцiꙋne? Аша este kîndꙋ fieшi-каре din ачеste tъpîmꙋpĭ este deoseвitꙋ, dap Natꙋpa amestekîndꙋле toate în пропорцiꙋnĭ черꙋте, adꙋгîndꙋ ші d'асꙋпра ꙋнꙋ пъмîntꙋ негрꙋ нꙋmitꙋ хꙋмъ ꙋnde se афлъ pемъшiцеле органiче de maĭ nainte, а prodꙋsꙋ *солꙋ арабiлꙋ* adeкъ tъpîmꙋлꙋ челꙋ maĭ fpꙋktifеpꙋ (prodꙋktopꙋ) пентрꙋ toate плантеле.

Întokmaĭ пентрꙋ ачеasta е foapte de tpe-

бȣinцъ ка съ кȣноаштемȣ natȣра solȣлȣї kîmpii-лорȣ noastre, ші възîndȣ къ н'аре пропорцiȣніле черȣte din челе tpeї тъpîmȣpї нȣmite, atȣнчї tpe-бȣе s'адъгъмȣ аколо партеа saȣ кътimea каре лiпсеште, кȣ skопȣ ка amestекътȣра съ ажȣнгъ пînъ аколо ла пропорцiȣніле черȣte.

Dap каре sîntȣ караkтереле прin каре deo-sebimȣ aчeste tpeї тъpîmȣpї ȣна de алta?

Daка обсервъмȣ niште бȣкъцї isolate de a-чeste тъpîmȣpї skoase din пъмîntȣ, atȣнчї е лесне а ле deosebi ші але кȣноаште. S. e. кременеа, sira (grés) ші toate felȣріле de nisinȣ апарцinȣ ла класеа тъpîmȣріlорȣ nisinoase. — Пъмîntȣлȣ din каре se fакȣ оале ші къръmizї, пъмîntȣлȣ албȣ din каре fакȣ лȣлеле, пъмîntȣлȣ галбенȣ din каре църанiї fакȣ касе ші пъмîntȣ de fарfȣріе албе, toate апарцinȣ de класеа тъpîmȣріlорȣ арцiлоase.— Dap варȣ, тiбiширȣ, maї toate nietpiле din каре fакȣ касе ла noї, прекȣмȣ цinsȣ, мармȣръ ші албastpȣ, toate апарцinȣ de тъpîmȣріле калкаре.—

Maї греȣ devine distinкцiȣнea aчestорȣ тъ-pîmȣpї kîndȣ ле обсервъмȣ а fаръ пе kîmпȣ fiindȣ înкъ înтpeцї în пъмîntȣ акопеpite кȣ планте ші iарбъ. Dap ші aiчї natȣра плантелорȣ каре kreskȣ пе ȣнȣ kîmпȣ не дъ în mînъ ȣнȣ караkтерȣ di-stinktivȣ прin каре пȣтемȣ съ кȣноаштемȣ natȣра solȣлȣї, къчї fieшї-каре solȣ партiкȣларȣ, про-dȣче ші планте партiкȣларе.

Аша s. e. ȣnde вомȣ гъsi пе kîmпȣ kres-kîndȣ: чiкоаре, ші foї кȣ flорї роші deskise, лъптȣчї otpъвite (lactuca vivoca) ші chenopon-dium, аколо съ штimȣ къ е ȣнȣ тъpîmȣ арцiлоsȣ; dap ȣnde вомȣ възi kreskîndȣ: овъзȣ сълбatiкȣ, лȣminеріkъ галбенъ, гароаfъ сълбatiкъ, mesteakъп ші molifțȣ, аколо съ штimȣ къ este ȣнȣ тъpîmȣ nisinoșȣ, апоï ȣnde вомȣ ведеа kreskîndȣ: Es-napseta, чiреше otpъвite (Belladona) ші iарба тремȣрътоаре (Briza) аколо съ штimȣ къ е ȣнȣ тъpîmȣ калкарiȣ.

Înсъ metodȣлȣ челȣ maї sigȣрȣ ка съ не în-kredinцъмȣ de natȣра solȣлȣї арабiлȣ, este не-грешitȣ ка съ сȣпъмȣ kîmпȣлȣ ші deпъртîndȣ ако-перiшȣлȣ saȣ stpatele de хȣmȣ ȣnde kreskȣ план-теле, о съ deskoперimȣ fȣndamentȣлȣ aчestȣї solȣ, апоï гъsindȣ аколо sigъ, о съ штimȣ къ тъpîmȣлȣ de sȣsȣ е nisinoșȣ, гъsindȣ пeтpe de варȣ, съ штimȣ къ тъpîmȣлȣ de sȣsȣ е калкароsȣ, ші гъ-sindȣ nietpe чепȣшiї mistose (прекȣмȣ sepвъ ла акоперiшеле каселорȣ) atȣнчї съ штimȣ къ тъpîmȣлȣ de sȣsȣ е арцiлоsȣ. Kiарȣ колоареа solȣлȣї, îmї ziче natȣра sa: adeкъ kîndȣ е негрȣ е арцiлоsȣ кȣратȣ, kîndȣ е чепȣшiȣ е nisinoșȣ ші kîndȣ е галбенȣ saȣ рошiȣ atȣнчї копрinde fерȣ.

Daка претȣtindenea s'арȣ гъsi solȣрї арцi-лоase кȣрате saȣ nisinoase кȣрате, агрiкȣлтȣра н'ар пȣтеа реȣші. În Saхара în Afріка аколо solȣлȣ е кȣратȣ nisinoșȣ ші de aчeea е deшертȣ грозавȣ, asemenea ші solȣлȣ арцiлоsȣ кȣратȣ пȣ е fаво-рабiлȣ агрiкȣлтȣреї; къчї în пъмîntȣ nisinoșȣ каре е морбiлȣ, плантеле пȣ staȣ бine solide чі se mішкъ, апоï апеле плоiї se stpiкоаръ жосȣ ші плантеле ръmînȣ ȣskate; din kontpa în solȣлȣ арцiлоsȣ каре е foapte .компактȣ (stpînsȣ) ші tape, аколо ръдъчiнеле fine але плантелорȣ гъseskȣ о îmnedeкаре ші пȣ nотȣ съ se întinzъ sȣбте-panȣ, къчї пȣ поate съ пъtpȣнzъ прinтр'ȣнȣ пъ-mîntȣ аша de tape ші de компактȣ, апоï aчеа-стъ întindере sȣбтеранъ а fiрелорȣ ръдъчiнале але плантелорȣ este kondiцiȣнea чea d'întiiȣ пentpȣ kreштереа лорȣ, къчї пȣmaї aчeste fiре ръдъчi-нале înгiтȣ sȣкȣріле пъмîntȣлȣї ші ле adȣкȣ ла планте spре а ле пȣtpi, dap пе de алтъ парте плоаеа къzîndȣ neste ȣнȣ solȣ арцiлоsȣ кȣратȣ nічї пȣ поate съ intpe аколо, къчї пъмîntȣлȣ аколо е преа компактȣ, de aчeea în solȣлȣ арцiлоsȣ кȣратȣ ка ші în челȣ nisinoșȣ кȣратȣ, плантеле se ȣсȣкъ ші пȣ kreskȣ.

Iатъ регȣла fȣndamentalъ în агрiкȣлтȣръ: *so-лȣлȣ арабiлȣ требȣе съ fie ast-felȣ ка съ поатъ прокȣра плантелорȣ o staцiȣне fiksъ, solidъ ші не-miшkȣtoape* (прin ȣрмаре съ пȣ fie мобiлȣ ші преа nisinoșȣ) *dap пе de алтъ парте fiреле ръ-дъчinале але плантелорȣ съ поатъ пъtpȣnde ші съ se întinzъ înтр'însȣлȣ ші апеле плоiї съ поатъ пъtpȣnde пînъ аколо* (прin ȣрмаре съ пȣ fie компактȣ ші арцiлоsȣ.

Аша dap чea d'întiiȣ nечесitate агрiколъ este ка solȣлȣ арабiлȣ съ аiбъ черȣтеле калiтъцi, прin ȣрмаре съ пȣ fie eskлȣsiвȣ de арцiлȣ saȣ de nisinȣ saȣ de калкарȣ кȣратȣ, чі съ fie ame-stекатȣ din toate în пропорцiȣнї черȣte пentpȣ modȣлȣ кȣлтȣреї каре вoimȣ а întpeбȣinцa. S. e. daка вoimȣ а semъna Esnapsete каре daȣ ȣнȣ fînȣ foapte прецiitȣ, atȣнчї требȣе ка калкарȣлȣ

sъ пredomine în amestekъtȣръ, daka воimȣ̆ a semъna sекаръ, atȣnчĭ nisiпȣлȣ̆ тревȣе sъ пredomine, dар воindȣ̆ a semъna грîȣ̆ atȣnчĭ арџiлȣлȣ̆ тревȣе sъ пredomine.

Арȣ̆ fi пentрȣ noĭ oamenіĭ o лȣкраре џirantikъ шi поate imposiбiлъ a amesteka пretȣtindenea soлȣлȣ̆ арабiлȣ̆, în пропорџiȣniле черȣte, шi esistenџa oamenілорȣ̆ арȣ̆ deveni amerinџatъ dакъ Natȣра însȣ-шĭ нȣ s'арȣ̆ fi însърчіnatȣ̆ кȣ aчeastъ операџiȣne; de aчeea vedemȣ̆ maĭ пretȣtindenea soлȣлȣ̆ арабiлȣ̆ amestekatȣ̆ din toate treĭ елементеле sȣsȣ̆ нȣmite, însъ aчeste amestекътȣрĭ sîntȣ̆ de difeрite грade шi konstitȣe difeрite soлȣрĭ копвенабiле пentрȣ difeрite планте de агрікȣлтȣръ. Шi агрікȣлторȣлȣ̆ înџелеntȣ̆ тревȣе sъ se konforme кȣ агрікȣлтȣра sa, dȣпе natȣра soлȣлȣĭ sъȣ̆, adeкъ орĭ къ тревȣе sъ semene аколо планте копвенабiле пentрȣ soлȣлȣ̆ кîmпȣлȣĭ sъȣ̆, saȣ̆ къ тревȣе sъ îmбȣнеџеze soлȣлȣ̆ ка sъ поатъ пȣне întр'însȣлȣ̆ алте планте каре воешte a semъna аколо шi de каре аштеаптъ ȣнȣ̆ бенефічiȣ̆ maĭ маре. S. e. ȣнȣ̆ агрікȣлторȣ̆ аре ȣнȣ̆ soлȣ̆ ȣnde nisiпȣлȣ̆ пredominъ. Елȣ̆ штiindȣ̆ aчeasta вeатъпъ аколо sекаръ dар нȣ грîȣ̆, dар елȣ̆ въzîndȣ̆ къ грîȣлȣ̆ e maĭ кътatȣ̆ шi dъ ȣнȣ̆ бенефічiȣ̆ maĭ маре, atȣnчĭ елȣ̆ o sъ adȣкъ пе кîmпȣлȣ̆ sъȣ̆ o мȣлџime de каре кȣ пъмîntȣ̆ галбенȣ̆ sълȣ̆ amesteче кȣ кîmпȣлȣ̆ sъȣ̆ nisinosȣ̆, atȣnчĭ пъмîntȣлȣ̆ кîmпȣлȣĭ sъȣ̆ ва deveni капабiлȣ̆ пentрȣ кȣлтȣра грîȣлȣĭ. Iatъ шi ȣнȣ̆ алtȣ̆ esemплȣ: чіне-ва a авȣtȣ̆ o вiе каре a кресkȣtȣ̆ пе ȣнȣ̆ soлȣ̆ калкарȣ̆ каре e foaрte бȣнȣ̆ пentрȣ ȣнеле soiȣрĭ de вiнȣ̆, апоĭ врîndȣ̆ акȣмȣ̆ sъ skimбe вiа sa întр'ȣнȣ̆ кîmпȣ̆ de грîȣ̆, iар o sъ adȣкъ аколо пъмîntȣ̆ галбенȣ̆, sъ'лȣ̆ amesteче кȣ пъмîntȣ̆ калкаposȣ̆ алȣ̆ пъмîntȣлȣĭ sъȣ̆, atȣnчĭ soлȣлȣ̆ ва deveni *марпоs (марнъ)*, se нȣмеште o amestekъtȣръ de калкарȣ̆ шi de арџiлȣ̆ шi aчestȣ̆ soлȣ̆ ва fi foaрte foлositoрiȣ̆ пentрȣ кȣлтȣра грîȣлȣĭ. Asemenea oпераџiȣnĭ se нȣmeskȣ̆ *препараџiȣnea saȣ̆ прегътiрea soлȣлȣĭ арабiлȣ̆.*

Аша dар *препараџiȣnea soлȣлȣĭ konstitȣe kaпitȣлȣлȣ̆ d'întîiȣ̆* алȣ̆ ȣнȣĭ sistemȣ̆ de агрікȣлтȣръ раџionaбiлъ.

Dар нȣ e destȣлȣ̆ ка плантеле semънate sъ aibъ ȣнȣ̆ soлȣ̆ капабiлȣ̆, dар aчestȣ̆ soлȣ̆ тревȣе sъ aibъ шi o кътime îndestȣлътoaрe de sȣкȣрĭ органічe нȣtрitive пentрȣ планте; прекȣмȣ̆ daka чіне-ва арȣ̆ пȣне ȣнȣ̆ калȣ̆ întр'ȣнȣ̆ граждȣ̆ foaрte бȣнȣ̆ шi нȣ ва пȣне аколо fînȣ̆ шi орzȣ̆, калȣлȣ̆ ва мȣрi de foame, аша шi пȣindȣ̆ чіне-ва планте întр'ȣнȣ̆ soлȣ̆ фавораbiлȣ̆ пentрȣ stаџiȣnea лорȣ̆, însъ sъракȣ̆ шi desпȣiatȣ̆ de пrinчiпe органiче, плантеле ворȣ̆ мȣрi de foame, adeкъ se ворȣ̆ вестежi шi ȣska. De aчeea капitȣлȣлȣ̆ алȣ̆ doiлea алȣ̆ ȣнеĭ агрікȣлтȣре раџionaбiле, тревȣе sъ ворбеaskъ desпре metoadeле бȣне d'a *îmбȣнътъџi кîmпȣрiле прin difeрite maтeрiĭ de îngрътeminte.*

Акȣмȣ̆ dȣпе че кîmпȣлȣ̆ e препаратȣ̆ шi înгрътatȣ̆, штiinџa агрікȣлтȣреĭ тревȣе sъ se окȣпе кȣ sistemeле *semъпътȣрiĭ шi kȣлtȣрiĭ* плантелорȣ̆ пînъ ла *sечерiшȣлȣ̆ лорȣ̆*, adeкъ кȣ întреџimea лȣкръriлорȣ̆ џъранȣлȣĭ în timпȣлȣ̆ вeрiĭ шi кiарȣ̆ пîнъ ла toamнъ; апоĭ пе лîngъ aчestea, o агрікȣлтȣръ перfeктъ тревȣе sъ ворбеaskъ шi desпре *крештерea анiмалелорȣ̆ domestiчe*, къчĭ кȣлтȣра пъмîntȣлȣĭ фъръ крештерea анiмалелорȣ̆ domestiчe e foaрte imперfeктъ, пȣtemȣ̆ кiарȣ̆ sъ zічemȣ̆ imposiбiлъ, къчĭ нȣmaĭ кȣ eskrementeле (гȣnoiȣл) aчestорȣ̆ анiмале sîntemȣ̆ în stаре a înгрътa шi a îmбȣнътъџi кîmпȣрiле noastре d'аръtȣръ. Апоĭ dакъ, пе d'o парte агрікȣлторȣлȣ̆ înџелеntȣ̆ тревȣе sъ кȣltiveze вiаџa шi înмȣлџiрea анiмалелорȣ̆ de каре întреprinderea sa aгріколъ поate sъ trагъ ȣнȣ̆ foлosȣ̆ маре, пе de алtъ парte тревȣе sъ гoneaskъ шi sъ nimiчeaskъ inemiчiĭ лȣĭ din регнȣлȣ̆ анiмалȣ̆ шi aстеa sîntȣ̆ niшte insekte шi алте анiмале мiчĭ шi марĭ, каре 'ĭ тъпîнкъ мȣнка dȣпе кîmпȣ̆, каре stрiкъ поамеле sale din гръdinĭ шi каре îĭ мънîнкъ кожiле арборiлорȣ̆ din пъdȣрĭ saȣ̆ къ înгъrȣрeskȣ̆ лemneле лорȣ̆. De aчeea кȣnoштiнџa анiмалелорȣ̆ шi în парtiкȣларȣ̆ a insekteлорȣ̆ че sîntȣ̆ вътъмъtoaрe агрікȣлтȣреĭ, формеazъ o рамȣръ imпортantъ în штiinџeле агріколе.

Dар пе лîngъ insekteле вътъмъtoaрe, резistъ шi doȣъ insekte foaрte foлositoaрe омȣлȣĭ, aчestea sîntȣ̆ *албiнеле* каре dъ miеrea шi *rîndaчiĭ* каре daȣ̆ мъtasea. Sîntȣ̆ în Eȣропа niшte џърĭ агріколе каре trагȣ̆ ȣнȣ̆ foлosȣ̆ maĭ маре de ла албiнеле лорȣ̆ каре sȣгȣ̆ dȣлчeaџa fлоriлорȣ̆ de прin tȣfeле мȣнџiлорȣ̆, de кîtȣ̆ арȣ̆ кîштiга din грîȣ̆ adeкъ daka арȣ̆ fi тъiatȣ̆ пъdȣрiле лорȣ̆ шi ле арȣ̆ fi skimбatȣ̆ în кîmпiĭ de аратȣръ. Пeninsȣла Мореа

este foapte съракъ în kîmпiĭ пentpȣ кȣлтȣpa чepeaлeлopȣ, кȣ toate aчestea кȣлтȣpa sepsiкoлъ (de мътasъ) кape este faвopizatъ пpin дȣziĭ кape кpeskȣ foapte вine în Гpeчia, fopmeazъ aкȣмȣ вaza венitȣлȣĭ пъмîntȣлȣĭ în aчeastъ цeapъ.

Лoмвapdia шi sȣдȣлȣ Fpanчeĭ kîштirȣ miлioane de fpanчĭ пe anȣ кȣ цeсътȣpa кape aчestȣ mikȣ insekтȣ indȣstpiaлȣ лȣкpeazъ пe seama oamenilopȣ. De aчeea шi кȣлтȣpa aлвineлopȣ шi a rîndaчiлopȣ de мътase тpeвȣe съ intpe întp'ȣnȣ sistemȣ пepfekтȣ de agpiкȣлтȣpъ.

Iatъ nȣmipea pamȣpiлopȣ пpinчipaлe aлe шtiinцeĭ agpiкȣлтȣpeĭ modepne, aлe aчesteĭ шtiinцe кape a devenitȣ вaza пȣтepeĭ a naцiȣnilopȣ чiвiлizate, aлe ȣneĭ шtiinцe кape a fъкȣtȣ пe omȣ, adeвъpatȣ domnitopȣ aлȣ пъмîntȣлȣĭ, înвъцîndȣ'лȣ a tpaцe din sînȣлȣ aчesteĭ maĭчĭ milostiвe toate вȣnъtъцiлe кape ea пъstpeazъ пentpȣ dînsȣлȣ, пentpȣ aчestȣ fiȣ aлȣ съȣ iȣвitȣ пe кape natȣpa л-a înzestpatȣ nȣ nȣmaĭ кȣ toate вогъцiiлe matepiaлe кape ea пosedъ, чi înкъ кȣ вогъцia чea maĭ пpeцioasъ adeкъ кȣ шtiinцe шi лȣmine. Întp'adeвъpȣ лȣmina în sпipitȣлȣ omȣлȣĭ înцeлentȣ este o fлamъ nestinsъ кape iĭ apatъ кpeaцiȣnile askȣnse în кoлцȣpiлe чeлe maĭ oвskȣpe aлe пъмîntȣлȣĭ; пpin лȣminъ шi inteлiцenцъ, omȣлȣ a devenitȣ sȣвepanȣлȣ лȣmeĭ шi кȣ dpeptȣ кȣвîntȣ съ espimъ ȣnȣ aȣtopȣ zikîndȣ: Sпipitȣлȣ este peцeлe пъмîntȣлȣĭ, лȣmina este tponȣлȣ съȣ, шi inteлiцenцa este чentpȣлȣ domnieĭ saлe.

Mînкъpiлe sînцepate în дȣлanȣ.

Sȣв aчestȣ titлȣ вizapȣ, жȣpnaлeлe шtiinцifiчe aȣ desвътȣtȣ ȣpmъtoapea кȣestiȣne foapte кȣpioasъ.

În Maptie, anȣлȣ тpeкȣtȣ, ȣnȣ savantȣ foapte demnȣ de кpedinцъ skpia amiкȣлȣĭ съȣ, Natȣpaлistȣлȣĭ Karl Müller: Aлaлтъ-epĭ amȣ fostȣ пpinsȣ de чea maĭ mape mipape. Eatъ чe mi s'a întîmплatȣ: Dintp'ȣnȣ dineȣ mape mi-aȣ pъmasȣ pъmъшiцe de вȣkate пe кape лe-amȣ пъstpatȣ пentpȣ a doȣa zi în дȣлanȣ, anoĭ imaцinъ-цĭ mipapea mea kîndȣ a doȣa zi, deskizîndȣ дȣлanȣлȣ кa съ skotȣ pъmъшiцeлe, amȣ въzȣtȣ къ toate se fъкȣsepъ poшiĭ кa sînцeлe, пap' къ a apȣнкatȣ чine-ва în вȣkate niskaĭ-ва пiкътȣpĭ de sînцe; o mînкape de mazъpe s'a fъкȣtȣ poшie пap' к'apȣ fi fostȣ de кapne, шi întp'o mînкape de кapne fiaptъ se вedea пiкътȣpĭ de sînцe, пap' к'apȣ fi fostȣ ȣnȣ вiftekȣ пpoasпътȣ. În minȣtȣлȣ d'întîiȣ mi-amȣ imaцinatȣ къ aiчĭ s'a întîmплatȣ вp'o faптъ pea, вp'o otpъвipe, însъ m'amȣ înкpedinцatȣ къ aчeste mînкъpĭ n'aȣ fostȣ otpъвite niчĭ de кȣmȣ; atȣnчĭ n'amȣ шtiȣtȣ чe съ zikȣ шi чe esпliкape съ daȣ aчestȣĭ fenomenȣ, te pogȣ dap съ'mĭ daĭ o esпliкaцiȣne despre aчeasta, daкa eшtĭ în stape."

D. Karl Müller aȣ datȣ amiкȣлȣĭ съȣ pesпȣnsȣлȣ ȣpmъtopȣ: Aчeea чe te-a пȣsȣ în mipape шi te-a ȣmплȣtȣ de spaimъ, nȣ e вp'ȣnȣ fenomenȣ noȣ. Eȣ însȣ-mĭ amȣ oвsepвatȣ пînъ aкȣmȣ aчestȣ fenomenȣ кȣpiosȣ în doъ pîndȣpĭ, o datъ în opaшȣлȣ Halle, întp'ȣnȣ гpadȣ foapte mape. Fenomenȣлȣ aчesta шi s'a apъtatȣ în modȣлȣ ȣpmъtopȣ: Пe d'asȣпpa ȣneĭ mînкъpĭ de кapne de вaкъ foapte вȣnъ шi nestpiкatъ, s'a въzȣtȣ o мȣлцime de пeцĭ miчĭ poшiĭ afлîndȣ-se пe sȣпpafaцa къpneĭ пap' къ apȣ fi fostȣ aкoлo o мȣлцime de пiкътȣpĭ de sînцe пpoasпътȣ кape eшȣ afapъ din кapne кȣmȣ eшȣ afapъ пiкътȣpiлe de anъ dintp'ȣnȣ isвopȣ; însъ aчeste пiкътȣpĭ n'aȣ fostȣ anoase чi лiпiчioase кa o гaлepтъ (piftii): тъindȣ masa лopȣ în doъ, amȣ въzȣtȣ къ шi întp'aчeastъ masъ лiпiчioasъ intepiopȣлȣ a fostȣ poшiȣ кa пȣpпȣpa saȣ maĭ вine кa sînцeлe; пȣindȣ-лe sȣв mikposкoпȣ m'amȣ înкpedinцatȣ къ aчeastъ masъ poшie a fostȣ komпȣsъ de o sȣmъ nenȣmepaвiлъ de niшte гpъȣnцe miчĭ kapĭ aȣ fostȣ лiпite ȣna de aлтa кa o matepie mȣкoasъ (лiпiчioasъ.)

Dap шi înainte de mine, D. Ehrenberg în Вepлinȣ a oвsepвatȣ aчestȣ fenomenȣ în anȣлȣ 1849 лa o mînкape de kaptofĭ fepцĭ kapĭ aȣ fostȣ пȣшĭ întp'ȣnȣ дȣлanȣ noȣ de вpadȣ. Aчestȣ чeлeвpȣ mikposкoпistȣ a пȣsȣ masa чea poшie sȣв mikposкoпȣ шi a гъsitȣ пpin кaлкȣлe къ întp'o masъ de mъpimea ȣnȣĭ цoлȣ кȣвȣ se afлъ nȣmъpȣлȣ înкpediвiлȣ de *sȣte de вiлioane* (пînъ лa 881

біліоane) de niште гръънце mічї potȣnde ка оаъле, шi dintpe каре, fie-каре este ȣnŭ animалŭ mikŭ авîndŭ mішкареа sa проприе, о tpîmbiцъ ла гȣръ шi fiindŭ în stape a se împърці în maï мȣлte indiвide înкъ шi maï mічї! D. Eherenberg клаseazъ aчeste animaле întpe infȣzopiї шi ле нȣmeшte *Monas prodigiosa*.

Aчeste infȣsopiї продiцioase каре, кîndŭ se întȣлцескŭ întp'ȣnŭ корпŭ органікŭ (бȣкаte de карне saŭ de легȣме) ïї dъ о înfъцішаре ка кîndŭ s'ар skimба în sînце, aчeste infȣsopiї, zікŭ, aŭ kostatŭ мȣлtŭ sînце oamenілорŭ în sekȣлеле tpекȣte. Întp'adeвъръ esплікареа *aчestȣї* fenomenŭ пpintp'о каȣsъ natȣралъ, este о fantъ din челе maï imnoptante шi manifeste tpiȣmfȣлȣї штiinцеї. Чine нȣ ва sъ креазъ aчeasta, sъ stȣdieze кronічеле sekȣлелорŭ de mizлокŭ шi кіарŭ istopia timпȣлȣї nostpȣ шi ва ведеа лȣкрърї некpediбіле.

Noï înчепемŭ кȣ timпȣріле noastpe шi пе ȣpmъ вомŭ ȣpma istopia aчestȣї fenomenŭ (кȣnoskȣtŭ sȣб нȣmipea de *mînkapea sînцepatъ*) шi în sekȣлеле tpекȣte.

Întp'о moapъ лîngъ Enkir че se afлъ *пе maлȣлŭ pîȣлȣї* Mosel, ла 22 Aȣгȣstŭ 1821 s'a apъtatŭ întp'ȣnŭ modŭ foapte пpinitŭ (ка шi totŭ de ȣna) нȣmitȣлŭ fenomenŭ. Toate mînкъріле de гpiȣŭ, карне шi maï кȣ seamъ kaptofï кîndŭ aŭ pъmasŭ în moapъ 24—28 de ope în zілеле чеде калде, s'aŭ fъкȣtŭ poшiï пар' къ epaŭ пліne de sînце. În zadapŭ aŭ înkisŭ dȣлапȣріле біne, aŭ astȣпatŭ кіарŭ гъріле кеілорŭ din dȣлапȣрї шi aŭ adȣsŭ алцї saчї de kaptofï în moapъ, къ totŭ n'aŭ пȣtȣtŭ skъпа de Daemonȣлŭ sînцеposŭ каре шi a алеsŭ dȣлапȣріле mopeї dpentŭ pesidenцa sa. Въzîndŭ aчeasta шi штiinцеле natȣpале, каре арŭ fi пȣtȣtŭ sъ ле dea вр'о esплікацiȣne лînsindȣ-ле кȣ totȣлŭ ла asemenea oamenï simплі, mopapiї кȣ toцï aï лорŭ detepъ fȣra a fapъ din moapъ шi n'aŭ вpȣtŭ sъ se maï întoapкъ аколо. Пînъ ла 24 Sentembpie, *anȣл* sȣsнȣmitŭ a цinȣtŭ fenomenȣлŭ de mînkape sînцеpatъ, dap în zioa aчeasta îndatъ s'a fъкȣtŭ neвъzȣtŭ; mînкъріле din dȣлапŭ n'aŭ maï fostŭ skimбate în sînце пpекȣmŭ апеле Niлȣлȣї înaintea лȣї Pharaon челŭ antікŭ din Eцintŭ. О чipkonstanцъ pemapкавілъ s'a apъtatŭ аколо къ нȣmaï baseле de fepŭ aŭ fostŭ în stape a пpeseрва mînкъріле de aчeastъ skimбape. — Eatъ шi о алтъ asemenea întîmпларе каре арŭ пȣtea sъ se tepmine întp'ȣnŭ modŭ мȣлtŭ maï tpistŭ. În anȣлŭ 1819 în 2 Aȣгȣstŭ, ȣnŭ цъpanŭ Italianŭ a нȣme Pitarello, шezъtopŭ în satȣлŭ Legnora лîngъ opaшȣлŭ Padua, врîndŭ a mînka seapa полента (мъмъліга) лȣї, каре ш'о пpeгътise ла пpînzŭ, skoцîndȣ-о din кȣtia meseї, кȣ înkpemenipe a въzȣtŭ къ полента лȣї e пліnъ de sînце, însъ пар' къ пікъtȣрї de sînце пpoaspete sъpea neînчetatŭ пе sȣпpafaцa aчesteï mînкъpї. Цъpanȣлŭ кȣ spaїmъ a арȣнкatŭ înkolo полента лȣї шi s'a кȣлкatŭ fъръ чinъ. Dap a doȣa zi totŭ aчestŭ sпeкtаколŭ біzapŭ se penoeшte. Цъpanȣлŭ nemaï штiindŭ че sъ fakъ, s'a dȣsŭ ла клеpікȣлŭ (попа) лȣї katoлікŭ din satŭ каре віindŭ, a біne-кȣвîntatŭ kasa, masa, dȣлапȣлŭ шi kamepa de мълаiŭ; dap че folosŭ! eskamatopȣлŭ diaволікŭ шi a tpeia zi ȣpma a'шї жȣка komedia sa. Atȣnчї лapma шi spaïma чea maï mape s'a pespînditŭ în totŭ satȣлŭ шi кіарŭ шi în toatъ цеapa. Цъpaniї simплі de аколо aŭ въzȣtŭ în aчestŭ mipакȣлŭ о nedeapsъ череаскъ пaptікȣлаpъ tpimisъ цъpanȣлȣї Pittarello ка о ȣpmape a пъкatелорŭ saле nekȣnoskȣte; пȣцinŭ a лінsitŭ ка sъ шi omoape пе aчestŭ omŭ, stimatŭ пînъ акȣmŭ de toцї, нȣmaï кȣ гîndȣлŭ d'a se skъпа de soчietatea ȣnȣї asemenea пъкъtosŭ pentpȣ каре чеpȣлŭ a алеsŭ о nedeapsъ пaptікȣлаpъ, neaȣzitъ. Dap pentpȣ fepічіpea цъpanȣлȣї ameninцatŭ, поліцiea локалъ a intepvenitŭ, a шi datŭ mînкъріле sînцepate ȣneї komisiȣnї de kimistї din Akademiea de Падȣа spe черчetape. Ȣнȣлŭ dintpe membpiї komisiȣniї *D. Sette* a sȣпȣsŭ aчeste oбieкte ла ȣnŭ esamenŭ mikposkoпікŭ шi a гъsitŭ каȣsa adeвъpatъ шi natȣpалъ a aчestȣї fenomenŭ estpaopdinapŭ, în modȣлŭ esпȣsŭ de noï maï sȣsŭ, пpекȣmŭ ле-a desкопepitŭ D. Ehrenbeng ла Берлінŭ, însъ кȣ difepinцъ къ D. Sette a apъtatŭ къ matepia poшie ка sînцеле каре este fȣndamentȣлŭ spepietopŭ алŭ aчestȣї fenomenŭ poate fi întpeбȣinцatŭ în пікtȣpъ ка о колоape foapte fpȣmoasъ. Kimistȣлŭ Piedro de Col a шi въпsitŭ mъtasa кȣ aчeastъ matepie шi a пpesentat'о Гȣвеpнȣлȣї, atȣnчї гȣвеpнȣлŭ a întpeбȣinцatŭ toate mizлоачеле a deskide okiї попȣлацiȣniї цъpъneшtї de аколо шi a skъпа пе nevinoватȣлŭ Pittarello d'o гоnipe пepi-

кȣлоасъ. Ла întîmплареа ачеаsta църанȣлŭ Pittarello de timпȣpiŭ a fostŭ skъпatŭ de перікoлȣлŭ каре 'ĭ amenința ігноранца шi fanatismȣлŭ; dap ȣнŭ sfîршitŭ maĭ tristŭ a авȣtŭ asemenea întîmплърĭ în sekȣлеле trekȣte, adeкъ în sekȣлеле de mizлокŭ ȣnde аȣрора лȣmineĭ штiinцелорŭ natȣрале нȣ ешise înкъ din întȣнерекȣлŭ попції варваре шi ігнорante în каре аŭ fostŭ înвълȣite toate sekȣлеле de atȣnчĭ. Кîte o datъ ненорочіреа a врȣtŭ ка ачестŭ fenomenŭ estraордinapŭ adeкъ de desвoлtapea infȣзорілорŭ рошії ка sînцеле, sъ se faкъ шi пе ostiiле візеріčелорŭ. Апоĭ кîtŭ sînце adeвъратŭ ȣmanŭ s'a върsatŭ dȣпе аpъtapea ачестȣĭ sînцe de апарінцъ! Eatъ ȣнеле esemпле: „În anȣлŭ 1510, zікŭ кронікарії, s'a аpъtatŭ нікъtȣрĭ de sînце în ostiĭ, atȣnчĭ тоцĭ аŭ înцелесŭ къ нȣmaĭ аfȣрisiцiĭ Евреĭ аŭ пȣtȣtŭ къsni ostiiле нînъ sъ dea sînце шi дрептŭ ачееа аŭ шi прinsŭ dintpe Евреiĭ din Берлінŭ 38 de oamenĭ шi'ĭ аŭ арsŭ пînъ s'аŭ fъкȣtŭ ченȣшъ; dap în anȣлŭ 1296 ȣнŭ masaкрȣ mȣлtŭ maĭ tеріbілŭ s'a întîmплatŭ în ȣрma ачестȣĭ fenomenŭ. Кронікаріĭ panopteazъ „în anȣлŭ 1296 în Франкfoptŭ лîнгъ Main, îndatъ o ostie s'a fъкȣtŭ рошіе кȣ нікъtȣрĭ de sînце проаспътŭ sъpindŭ пе dînsa ка dintp'ȣнŭ isворŭ. Чіне а пȣtȣtŭ sъ tъrъdȣiaкsъ къ негрешitŭ Евреiĭ аŭ къsnitŭ шi аŭ пътрȣнsŭ кȣ лапчеа sf. ostie пînъ кîndŭ a венitŭ ачестŭ sînце;“ дрептŭ пedeansъ, zече miĭ de oamenĭ de націȣnea ачеаsta аŭ fostŭ tъiaцĭ кȣ saвiea saŭ арші de віĭ. Eatъ кîtъ неferічіре, кîtъ nedpentate шi кîte лакрimĭ продȣче ігноранца кîndŭ este asoчіatъ кȣ sȣрoріле sале челе ȣрîчioase, adeкъ de fanatismȣлŭ шi de intoлеранца în лȣкрърiле реліцioase. Dap лъsaцi-не sъ не depъртъmŭ кȣ vedepea noastpъ de ачестŭ sпектаколŭ tеріbілŭ! Лъsaцine sъ ȣітъmŭ къ ȣmanitatea a пȣtȣtŭ къdea пînъ ла ачестŭ градŭ de depradaціȣnе stȣnidъ, ла ачестŭ градŭ de варварismŭ înгрozitорŭ.

Dap шi în timпȣріле класiче гъsimŭ pomenindȣ-se de ачестŭ fenomenŭ кȣріosŭ *Curtius Rufus* (libr IV, II) panopteazъ къ în anȣлŭ 332 în. de Xs. în apmadiea каре a înкȣnціȣратŭ opaшȣлŭ Тірȣ а лȣĭ Александрȣ челŭ mape, toatъ пîinea apmadieĭ s'a fъкȣtŭ sînце, atȣчĭ o sпepietȣpъ панікъ а пътрȣнsŭ inima tȣtȣлорŭ, късĭ тоцĭ аŭ възȣtŭ în ачестŭ fenomenŭ анȣнцареа пepdepiĭ вътъліеĭ шi moaptea шefілорŭ лорŭ; însъ Александрȣ челŭ mape a întpeвȣinцatŭ аічĭ ȣнŭ mizлокŭ inцeniosŭ sпре а pestaвiлi кȣраціȣлŭ asieціанцілорŭ, adeкъ a opdonatŭ шi клерікȣлŭ лȣĭ a esплікatŭ fenomenȣлŭ zікîndŭ къ sînцеле s'a аpъtatŭ în пîine înъȣntpȣ dap нȣ пе din afapъ, de ачееа semnȣлŭ морцiĭ шi алŭ katastpofiĭ omopîtoape se panopteazъ maĭ mȣлtŭ ла ачеia карĭ se afлъ în opaшŭ (adeкъ ла локȣitopiĭ de Тірȣ) eap нȣ ла asiцеанцĭ, шi iatъ къ a pешitŭ a înspipa din нoŭ кȣраціȣлŭ вірȣінцеĭ apmadieĭ sале каре a шi віpȣitŭ шi a лȣatŭ opaшȣлŭ Tyrus.

Eatъ, tepminîndŭ, шi o кȣріоасъ sentinцъ че se afлъ în къpціле лȣĭ Pithagoras прin каре a opрitŭ skoлapiлорŭ sъĭ, прекȣмŭ e шtiȣtŭ, de a mînka вовŭ, adeкъ, ziче елŭ, кîndŭ esпȣнemŭ вовȣлŭ foapte mȣлtŭ noantea ла лȣmina лȣнеĭ, atȣnчĭ se ȣмпле кȣ sînце, апоĭ fiindŭ къ omȣлŭ e fъкȣtŭ din sînце, de ачееа omȣлŭ нȣ тревȣе sъ mъnînче вовŭ, късĭ se поate ка sъ se întîmпле ка omȣлŭ sъ mъnînче пе алtŭ omŭ. Eatъ o idee estpaвагаntъ, misteріоасъ, însъ каре аpatъ къ fenomenȣлŭ estpaоpdinapŭ de mînкapea sînцepatъ este foapte antiкъ. Dap de че нȣ? Natȣpa нȣ e totŭ de ȣна totŭ ачееа în toate timпȣріле шi sekȣлеле, în fenomeнеле sале opdinape шi fpȣmoase прекȣмŭ шi în челе estpaоpdinape шi sпepietoape.

Церemoniiле de нȣntъ ла Kinezĭ че sîntŭ în insȣла Iава.

Прінчіпеле *Boachi* fiȣлŭ ȣнȣĭ Реце din Indostanŭ каре a приimitŭ edȣкаціȣнеа sa în Еȣропа (Англіеа шi Цepmaniea) шi s'a întорsŭ пе ȣрmъ în Asia sпре a stȣdia oamenii шi Statȣріле de аколо шi a panopta despre ачестеа Еȣропеĭ, a tpimisŭ deȣnъzi ла soчіetatea de штiinцеле opientaле че esistъ în Цepmaniea ȣнŭ panoptŭ foapte intepesantŭ despre Kineziĭ че esistъ în insȣла Iава, шi de каре вomŭ пȣне аічĭ ачееа че se panoaptъ ла цepemoniiле de нȣntъ але Kinezілорŭ.

Kîndȣ întp'o familie se aflъ doї копiї s. e. ȣnȣ fiȣ шi o fiiъ, atȣnчї e лeџe ка челȣ maї mape fie бъeatȣ, fie fatъ, tpeбȣe sъ se къsъtopeакъ maї întîiȣ. Dȣпe че fiȣлȣ saȣ fiiea s'a къsъtopitȣ, atȣnчї stpъmoшiї înчепȣ a faче плаnȣpiле пentpȣ къsъtopiiле stpъпeпoџiлopȣ de amîndoъ sekseле, însъ fata fetei eї поate sъ iea пе fiȣлȣ eї, пе kîndȣ dakъ ape doї fiї, копii лopȣ пȣ potȣ sъ se însoape пînъ ла алȣ patpȣлea градȣ. Fiъ-каpe fatъ, dȣпe че s'a mъpitatȣ, este пpivitъ de azi înainte ка o stpeinъ în familiea eї. Kîndȣ doȣe familiї amiче, ȣna ape ȣnȣ fiȣ шi чea-алtъ o fatъ, пъpinџiї лoгodeskȣ atȣnчї ачешtї doї копiї, din копiлъpiea лopȣ чea maї fpaџetъ, пȣtemȣ ziче kiapȣ din леaгъnȣлȣ лopȣ. E лeџe шi oбiчeiȣ aколо ка ȣnȣ бъeatȣ ла vîpsta de 18 anї шi o fatъ ла 16 anї tpeбȣe sъ fiъ лoгodiџї. Пъpinџiї каpe aȣ лeгatȣ пе копiї лopȣ fъpъ шtipea лopȣ, пȣ ласъ ка лoгodniчеле sъ se vazъ niчї пȣ se kȣnoskȣ пînъ în zioa kȣnȣnieї. În aчeastъ zi лoгodnikȣлȣ îmбpъкatȣ în галъ însoџitȣ de mȣsikъ шi de ȣnȣ алаiȣ mape, se dȣче ла mipeasa sa. Ла aчeastъ џepemonie se алеџe шi ȣnȣ бътpînȣ каpe жоалъ poлȣ de mizлoчitopȣ saȣ de samsapȣ de kȣnȣnie шi пe лîngъ dînsȣлȣ шi 14 бaбe бътpîne шi aчestea пetpeкȣ пе лoгodnikȣ ла kasa mipeseї saле. Kîndȣ a ажȣnsȣ aколо, atȣnчї лoгodnikȣлȣ este пpiimitȣ кȣ o пomпъ mape de кътpe fpateле челȣ maї mape алȣ mipesiї. Елȣ бea dȣпъ aчeea ȣnȣ чеaiȣ, жоакъ niшte жокȣpї шi зълтȣpї зълбatiче, îшї faче pȣгъчiȣnea, dȣпe каpe kondȣsȣ de sȣkpȣлȣ sъȣ, kȣmnatȣлȣ sъȣ челȣ mape шi шease „maestpi de џepemonie“ îлȣ dȣкȣ ла поapta kamepiї mipesiї saле ȣnde o гъseшte învелitъ întp'ȣnȣ вълȣ. Doї oameni каpe batȣ кȣ fopџъ mape пе ȣnȣ леaгънȣ de metaлȣ шi fакȣ ȣnȣ sgomotȣ infepnaлȣ пpeчedȣ пе лoгodnikȣлȣ în aчestȣ mapшȣ de џepemonie шi se пȣnȣ ла patȣлȣ mipesiї ка o гȣapdъ de onoape. Dȣпe че лoгodnikȣлȣ intpъ în kamepa лoгodniчеї, se вedȣ акȣmȣ пentpȣ întîiaшi-datъ în viaџa лopȣ. Акȣmȣ amîndoї saлȣteazъ patȣлȣ (teatpȣлȣ fepiчipeї лopȣ viitoape!) беaȣ пе ȣpmъ чeaiȣ шi pomȣ împpeȣnъ se пȣn dȣп' aчeea ла o masъ ȣnde se aflъ бȣкateле челе maї stimate din бȣкътъpia Kineziлopȣ. Oбiчeiȣлȣ чеpe ка ла aчeste mese tpeбȣe sъ fiъ 16 feлȣpї de бȣкate, însъ пȣse пе masъ în patpȣ pîndȣpї ȣneле dȣпe алtеле, ла fiъ-каpe pîndȣ kîte patpȣ odatъ. Ла aчeastъ masъ пȣ tpeбȣe sъ sepveaskъ алtȣ чine-va de kîtȣ sлȣжnika лoгodniчеї. Dȣпe masъ, лoгodnikȣлȣ skoate vestminteле saле de галъ, se îmбpакъ кȣ o vestъ (жiлеtъ) албastpъ шi este pekondȣsȣ a kasъ totȣ кȣ aчeeaшi пomпъ кȣ каpe a venitȣ. Dȣпe че плеакъ елȣ, se desбpакъ mipeasa. Îmбpъкъmintea 'de пȣntъ a mipesiї konsistъ întp'o vestъ de atлasȣ poшiъ saȣ de mъtasъ албastpъ opnatъ кȣ aȣpȣ, шi dakъ este din noблeџe, atȣnчї поaptъ шi ȣnȣ feлȣ de vpiȣ fъкȣtȣ de apamъ poшie. Kamisoла (vesta) ȣneї mipese noбiле kostъ 50 пînъ ла 100 de галбeni, dap o asemenea mipeasъ tpeбȣe sъ fiъ dekopatъ кȣ o mȣлџime de diamante, бpiлante шi алtе skȣле d'o mape бoгъџie, пînъ ла 3, 4000 de галбeni kiapȣ!

În челе d'întîiȣ tpeї ziле amîndoї tinepiї пȣ tpeбȣe sъ вopбeaskъ niчї sъ vazъ пе пъpinџiї лopȣ. Oбiчeiȣ kȣpiosȣ!

O femeiъ Kinezъ поate sъ se mъpite пȣmaї o datъ în viaџa eї, пе kîndȣ ȣnȣї бъpбatȣ îї e eptatȣ sъ se însoape în maї mȣлtе pîndȣpї.

Feteле Kineziлopȣ sintȣ пъzite кȣ o mape stpъшniчie, papȣ esȣ din kamepa лopȣ шi пȣmaї însoџite de mȣma saȣ de tatълȣ лopȣ. Ла kȣnȣniea ȣneї fete, пъpinџiї deкларъ sȣб ръspȣndepea лopȣ къ fata лopȣ e кȣpatъ; daka лoгodnikȣлȣ гъseшte къ s'a înшeлatȣ, sokpȣлȣ sъȣ tpeбȣe sъ-лȣ desпъгȣбeaskъ de toate келtȣeлiле kȣnȣnieї каpe este invaлaбiле шi fata se întoapче a kasъ.

KOMȢNIKAЏIȢNЇ ШTIINЏIFIЧE, MIЧЇ.

Ȣnȣ Kopбȣ kȣptesanȣ. Kîndȣ Лȣdovikȣ XIV îmбътpînise шi inima sa a fostȣ tȣpmentatъ de feлȣpimї de гpiжї шi de mȣstpъpї de kȣџetȣ, atȣnчї kȣptesaniї лȣї kъȣta sъ-лȣ înveseлeaskъ кȣ feлȣpimї de mînгîiepї de distpakџiȣne шi de пъчepe. Întpe алtеле aȣ învъџatȣ пе ȣnȣ Kopбȣ tînъpȣ ka kîndȣ va vedea пе Peџeле intpîndȣ, sъ-лȣ saлȣteze кȣ kȣvinteле ȣpmъtoape: „Bon jour Sire! Vive le roi! Voilà le grand monarque!“ Лȣdovikȣ se бȣкȣpa totȣ de ȣna aȣzindȣ aчetȣ kompлimentȣ алȣ Kopбȣлȣї шi dpentȣ ръsплъtipe î-a пȣsȣ ȣnȣ ineлȣ de aȣpȣ пе gîtȣ кȣ inskpipџiȣnea ȣpmъtoape: „Le premier corbeau de Louis XIV.“

Tinorpafia Naџioналъ a лȣї Iosifȣ Pomanovȣ шi Komп.